

GALERIA MALARSTWA HISTORYCZNEGO
MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI

Rycerze Świętego Floriana
W służbie Bogu i Ojczyźnie

Rycerze Świętego Floriana

W służbie Bogu i Ojczyźnie

Rycerze Floriana

(hymn strażaków ochotników)

Gdy trzeba – czuwamy po nocach
czy luna na niebie nie wschodzi.
W ulewach i rwących potokach –
walczymy z żywiołem powodzi.

Bo wszędzie gdzie życie i mienie człowieka
gotowy potargać na strzępy los zły –
spieszymy z pomocą – bo nie ma co zwlekać –
Rycerze Floriana – to my!

Strażacy – druhowie
i z miasta i wsi
czuwajmy by człowiek
bezpiecznie mógł żyć.

Opatrzność nam sprzyja, więc raźniej –
nieść pomoc, na którą ktoś czeka.
Strażacy potrafią odważnie
przygarnąć do serca człowieka.

Umiemy żyć jasno, z honorem i dumnie
ożywiać marzenia i spełniać swe sny.
Więc trzeba świat kochać i strzec go rozumnie –
Rycerze Floriana – to my!

Strażacy – druhowie
i z miasta i wsi
czuwajmy by człowiek
bezpiecznie mógł żyć

Słowa: Jerzy Skokowski
Muzyka: Bolesław Szulie

R y c e r z e Ś w i ę t e g o F l o r i a n a
W s ł u ż b i e B o g u i O j c z y ż n i e

Katalog wystawy pod redakcją
Tadeusza Skoczka

Warszawa 2021

Rycerze Świętego Floriana

W służbie Bogu i Ojczyźnie

Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego

10 marca – 16 kwietnia 2021

Pałac Przebendowskich Radziwiłłów

główna siedziba **Muzeum Niepodległości w Warszawie**

prezentacja z cyklu **Galeria Malarstwa Historycznego**

22 kwietnia – 30 maja 2021

Kuratorzy wystawy: **Janusz Gmitruk, Tadeusz Skoczek**

Wydawnictwo Naukowe Muzeum Niepodległości

ISBN 978-83-66640-38-2

Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego

ISBN 978-83-7901-305-0

Rycerze Świętego Floriana

dr Janusz Gmitruk

Rola Ochotniczej Straży Pożarnej w życiu społeczeństwa wiejskiego nie ogranicza się do gaszenia pożarów i świętowania. OSP to także ogromny ruch społeczno-kulturalny. Straże szczególnie wrosły w środowisko wiejskie. Przetrwały najtrudniejsze okresy w dziejach narodu polskiego; okupację hitlerowską, okres prześladowań stalinowskich i ograniczenie związkowej działalności. Z podniesionym czołem strażacy przetrwali okres PRL, służąc całemu społeczeństwu. Doniosłą ideą w ruchu strażackim jest idea jedności ruchu strażackiego. Ma ona charakter ponadczasowy. To postawa naszego bezpieczeństwa dla dobra obywateli, „pod mundurem strażackim znikają różnice stanowe,

społeczne, cichną właśnie partyjne, milknie prywatą, bo strażak to przede wszystkim obywatel, z dobrej woli kar nie pełniący służbę pod obranym sztandarem z hasłem dobra ogółu"¹.

Taką rolę pełni ruch strażacki ze swoim związkiem w dniu dzisiejszym. Strażacy łączyli mieszkańców swoich miejscowości wokół spraw samopomocowych. Pełnili jednocześnie swe obowiązki w ratowaniu życia i mienia, niejednokrotnie oddając życie w służbie. Godnie służyli ludziom i Ojczyźnie w myśl zawołania: „Bogu na chwałę, ludziom na pożytek”. Tej pięknej tradycji byli i są wierni.

Zorganizowany i w pewnym stopniu sformalizowany rozwój ochotniczego pożarnictwa rozpoczął się w drugiej połowie XIX wieku, kiedy rozległe ziemie dawnej Rzeczypospolitej były rozdarte i w częściach oddane we władanie państw zaborczych. Różne były wówczas sposoby sprawowania władzy przez administrację zaborczą. Największe swobody obywatelskie mieli Polacy w zaborze austriackim. Austriacka ustawa o stowarzyszeniach z 15 listopada 1867 roku dała praktycznie szerokie możliwości dla nieskrępowanego powstawania stowarzyszeń ogniowych. Liberalne władze austriackie już w 1875 roku zezwoliły na utworzenie związku strażackiego we Lwowie

¹ „Przegląd Pożarniczy” 1921 rok.

zrzeszającego ochotnicze straże na polskich terenach. Na tym obszarze pierwsze straże powstały w Krakowie (1864), Gródku Jagiellońskim, Tarnowie, następnie w Wadowicach, Mielcu, Włodzimierzu Wołyńskim, Lwowie i Stanisławowie.

Stosunkowo szybki rozwój gospodarczy w zaborze pruskim obejmował wyłącznie środowiska niemieckie, przy ogromnym nastawieniu na germanizację (zniemczenie) ludności polskiej. W 1845 roku powstało Ochotnicze Towarzystwo Ratunkowe w Poznaniu przekształcone w 1877 roku w zawodową straż pożarną. Następne ochotnicze straże utworzono w Lesznie w 1847 roku, we Wronkach w 1857 roku. Kolejne powstały w Brodnicy, Stargardzie Gdańskim i Toruniu, Chojnicach, w Chełmży, Głubczycach, Gliwicach, w Mysłowicach, Katowicach i Chorzowie.

Na ziemiach polskich pod zaborem rosyjskim z kolei dochodziło do pewnych przemian społecznych i gospodarczych, ale w znacznie wolniejszym tempie niż na ziemiach wchodzących w skład Prus (następnie Niemiec), jednakże zdecydowanie przewyższającym rozwój najbiedniejszego zaboru austriackiego. Zaborcze władze carskie z ogromnymi oporami zezwalały po 1863 roku na zakładanie tzw. Towarzystw Ochotniczej Straży Ogniowej (Kalisz 1863).

W wyniku starań lokalnych społeczności, powstawały kolejne straże ogniowe: w Częstochowie, Kielcach, Koninie, Turku i Zgierzu.

Na początku XX wieku na terenie zaboru rosyjskiego podjęto szereg prób zjednoczenia ochotniczych straży. Pomimo braku zgody władz carskich doszło do szeregu spotkań i zjazdów strażackich w Łowiczu, Częstochowie, Włocławku, Grójcu. W trakcie I wojny światowej w 1916 roku w Warszawie, doszło do zjednoczenia ochotniczych straży zaboru rosyjskiego. Na czele Związku Floriańskiego stanęli polscy liderzy strażacy – Bolesław Chomicz i Józef Tuliszkowski².

² J.R. Szaflik, *Dzieje ochotniczych straży pożarnych*, Warszawa 1982, s. 191-193.

Pożarnictwo ochotnicze w II Rzeczypospolitej

Odzyskanie niepodległości w 1918 roku rozpoczęło nowy etap w dziejach państwa polskiego. Lata 1918-1921 to okres walk o polską państwowość i jej granice. Ochotnicze pożarnictwo podjęło w tym czasie wysiłek zjednoczenia ruchu pod jednym sztandarem i komendą.

Strażacy, począwszy od sierpnia 1914 roku, walczyli w Legionach Polskich, należeli do polskich organizacji niepodległościowych. Szczególnie uaktywnili się członkowie Polskiej Organizacji Wojskowej, do której należało wielu druhów strażackich. W październiku i w listopadzie 1918 roku ochotnicze straże ogniowe, współdziałając z POW, wzięły udział w rozbrajaniu wojsk okupacyjnych

niemieckich i austriackich. W Warszawie strażacy wraz z komendantem Józefem Tuliszkowskim zajęli koszary i zdobyli składy broni.

Polscy strażacy aktywnie uczestniczyli w walkach o utrzymanie w polskich rękach terenów Pomorza Nadwiślańskiego, walczyli w Powstaniu Wielkopolskim, Powstaniach Śląskich, obronie Lwowa.

Wojna polsko-bolszewicka była wielkim sprawdzianem dla narodu polskiego w walce o niepodległość. W sytuacji zbliżania się Armii Czerwonej do Warszawy, 1 lipca 1920 roku sejm podjął decyzję o utworzeniu Rady Obrony Państwa z Naczelnikiem Państwa Józefem Piłsudskim. 24 lipca powołano Rząd Obrony Narodowej z Wincentym Witosem na czele. Generał Józef Haller pełniący funkcję Generalnego Inspektora Armii Ochotniczej zwrócił się do rodaków z apelem o służbę ochotniczą w armii. Na to wezwanie zareagowały wszystkie grupy społeczne i zawodowe. Dnia 8 lipca 1920 roku Główny Zarząd Związku Floriańskiego wystosował odezwę do straży ogniowych ochotniczych podpisaną przez prezesa Zarządu Bolestawa Chomicza oraz naczelnika Biura Stanisława Arczyńskiego. Polscy strażacy w 1920 roku wykazali się wielkim patriotyzmem i zaangażowaniem w obronie ojczyzny bezpośrednio na polu walki i poza nim. Wyrazem

tego było nazwanie przez marszałka Józefa Piłsudskiego Ochotniczych Straży Pożarnych „Siostrzycą Armii”.

Po zakończonej wojnie i umocnieniu niepodległości przyszedł czas na zjednoczenie ruchu strażackiego posiadającego różnorodne reprezentacje tworzone w ramach zaborów. 8 września 1921 roku do katedry św. Jana w Warszawie przybyły liczne delegacje związków strażackich z całego kraju. 3690 delegatów reprezentujących 742 ochotnicze straże pożarne uczestniczyło w uroczystej mszy św., później miały miejsce dwudniowe obrady Zjazdu, uwieńczone zjednoczeniem ruchu strażackiego.

Wtedy to Wincenty Witos – premier Rządu Obrony Narodowej – prezes OSP w Wierchosławicach, uczestnik zjazdu wspierał swoim przykładem i autorytetem państwa działalność OSP, ale i procesy integracyjne zachodzące w tym ruchu. Przyjacielem OSP był Jakub Bojko – wójt gminy Gręboszów, współtwórca ruchu ludowego. Był trybunem ludowym o najdłuższym, bo prawie trzydziestoletnim stażu parlamentarnym, połączonym z działalnością społeczną w ruchu strażackim. Filarem straży i ruchu ludowego w Galicji był Henryk Rewakowicz – współtwórca straży i członek władz krajowych, jednocześnie prezes Stronnictwa Ludowego,

który doprowadził ruch ludowy do niebywałego rozkwitu i osiągnięcia dużych sukcesów w wyborach parlamentarnych. To za jego prezesury, w 1903 roku zmieniono nazwę partii na Polskie Stronnictwo Ludowe i podjęto decyzję o obchodach Świąta Ludowego. Aktywność polityczna ruchu ludowego torowała drogę do działalności społecznej ludowców w OSP.

Doświadczenia galicyjskie przenoszone były do Królestwa Polskiego, gdzie działające nielegalnie partie polityczne ruchu ludowego i organizacje młodzieżowe poszukiwały formuły działalności społecznej zmierzającej do rozbudzenia aktywności wsi według zasady, aby „nie dać zasnąć duszy narodu”. Józef Niećko, późniejszy ideolog i działacz ruchu młodzieżowego na łamach prasy młodzieżowej ukazującej się w Królestwie Polskim propagował idee tworzenia kół OSP. Po powstaniu Polskiego Stronnictwa Ludowego „Wyzwolenie” w 1915 r. Związek Floriański otrzymał ogromne wsparcie organizacyjne i polityczne. Organizator tego związku – Bolestaw Chomicz wysoko cenił współpracę z PSL „Wyzwolenie”.

To właśnie w II RP rozpoczął się proces dokumentowania działalności OSP. Powstałe w tym czasie kroniki są kontynuowane do czasów współczesnych.

Proces zjednoczenia ZOSP RP trwał praktycznie do II Zjazdu, obradującego w Warszawie w dniach 15-17 sierpnia 1924 roku w auli Politechniki Warszawskiej. W toku integracji scaliło się w ramach Związku: 711 straży ze Związku Floriańskiego, 255 ze Związku Małopolskiego (lwowskiego), 266 ze Związku Krakowskiego, 150 ze Związku Wielkopolskiego, 54 ze Związku Pomorskiego, 67 ze Związku Lubelskiego, 35 ze Związku Wileńskiego, 398 ze Związku Łódzkiego, 576 z Małopolskich Kótek Rolniczych. Pod jednym sztandarem patrona straży św. Floriana zgromadzili się strażacy ochotnicy ze straży dworskich, kolejowych, zawodowych, harcerskich, fabrycznych. Na ponad 3100 jednostek strażackich w 1924 roku najliczniejsze były straże ochotnicze. W 2874 strażach działało 100 tysięcy strażaków. 13 marca 1934 roku przyjęta została ustawa o ochronie przed pożarami i innymi klęskami, normując i ujednolicając całokształt organizacji ochrony przeciwpożarowej na terenie Rzeczypospolitej³.

Do wybuchu wojny Związek Straży Pożarnych RP, działający jako stowarzyszenie wyższej użyteczności, odpowiedzialny był za organizację obrony przeciwpożarowej, a za pośrednictwem swych okręgów wojewódzkich

³ *Analizy strategiczne, Florian 2050*, t. 1, Warszawa 2019, s. 211-221.

i oddziałów powiatowych sprawował nadzór nad całością kształtem prac straży pożarnych, z zachowaniem określonej w statucie ich autonomii wewnętrznej.

Po napaści Niemiec na Polskę 1 września 1939 roku, polscy strażacy stanęli w obronie ojczyzny, prowadząc walkę z pożarami płonących miast i wsi. Szczególną kartę, dzięki swemu bohaterstwu i poświęceniu, zapisała Warszawska Straż Ogniowa i inni strażacy biorący udział w obronie płonącej stolicy. Wielu strażaków swoje męstwo i oddanie przytłoczyło życiem.

Na bazie istniejącej struktury ochrony przeciwpożarowej polscy oficerowie pożarnictwa powołali w grudniu 1939 roku strażacką organizację podziemną „Skała”, prowadzącą różne formy działalności i współpracy z innymi formacjami konspiracyjnego podziemia. Polskie straże pożarne uratowały wielu młodych ludzi zagrożonych aresztowaniami lub wywózką do Rzeszy, często wcielając ich do swoich szeregów. Do specyficznych dla „Skały” form walki z niemieckim najeźdźcą należały akcje dywersyjno-sabotażowe, polegające na pozorowanym gaszeniu pożarów obiektów o strategicznym lub militarnym znaczeniu dla Niemców, tak by ogień skutecznie się rozprzestrzenił i przyniósł jak największe straty okupantowi.

Strażacy podjęli także walkę w Powstaniu Warszawskim. Uczestniczyli w obronie ludności i miasta podczas planowych, systematycznych podpałek domów przez wojska hitlerowskie, które celowo używały ognia w akcji eksterminacyjnej polskiej ludności. Wielu członków straży pożarnej walczyło także z bronią w ręku w liniowych oddziałach powstańczych. Poświęcenie i bohaterstwo strażaków w czasie Powstania Warszawskiego to kolejne piękne, lecz i tragiczne karty w dziejach polskiego pożarnictwa. Zginęło wówczas ponad 120 strażaków⁴.

⁴ Szerzej P. Matusak, *Straż pożarna. Warszawskie Termopile 1939-1945*, Warszawa 2014; W. Piławski, *Strażacki ruch oporu „Skata”*, Warszawa 1994.

Walka o samorządowy i demokratyczny charakter Związku

Ochotnicze Straże Pożarne po zakończeniu II wojny światowej próbowały wrócić do normalnej służby społeczeństwu, zachować samorządny, demokratyczny, ochotniczy charakter. Podkreślano w nich nadal aspekt ich chrześcijańskich tradycji.

Nastąpiło to po okresie błędów i wypaczeń oraz likwidacji Ochotniczych Straży Pożarnych w 1949 roku. Odrodzenie nastąpiło w październiku 1956 roku, władze zmuszone były zezwolić na odbudowę samorządowego ruchu strażackiego. W grudniu tego roku odbył się w Warszawie Krajowy Zjazd Delegatów OSP, na którym postanowiono powołać do życia Związki OSP

i dokonano wyboru Tymczasowego Zarządu Głównego. Zatwierdzenie wzorcowego statutu OSP oraz nadanie statutu Związkowi OSP umożliwiły dokonanie wyboru władz odpowiednio na szczeblach jednostek, powiatów i województw. Po zakończeniu akcji wyborczej w ogniwach terenowych zorganizowano w dniach 24-25 października 1959 roku I Walny Zjazd OSP, na którym wybrano kierownictwo Związku. Władze pozwoliły na „wtopienie” się Związku w realia systemu socjalistycznego, oczywiście kontrolując ruch strażacki, ale zezwalając na jego częściowo samorządny charakter. Po transformacji ustrojowej w 1989 roku na bazie ruchu solidarnościowego odbudowała się i umacniała jedność OSP i siła ich reprezentacji Związku OSP RP⁵.

⁵ P. Matusak, *Bolesław Chomicz. W trosce o jedność i siłę ruchu strażackiego*, Warszawa 2015.

Role społeczne strażaków

Strażak, ratownik, a dalej lider w zespole – drużynie strażackiej, to szczególna rola społeczna. Osobowość człowieka, który lubi działać i rozwiązywać ludzkie problemy, ale także dobrze się czuje, pracując fizycznie, posiadając zdolności manualne – to osobowość strażaka. Tego typu osobowość realizuje się w ramach organizacji społecznej będącej zbiorowością osób, reprezentujących różne poglądy społeczne i polityczne. Każda drużyna strażacka ma swoją specyfikę i podmiotowość, a zarazem stanowi integralną część Związku. Całość organizacji spajają jej liderzy. Począwszy od pierwszych form pomocowych ratownikami (strażakami) byli ludzie cieszący się charyzmą,

których charakteryzowało wysokie poczucie więzi ze społeczeństwem i odpowiedzialność za jego egzystencję i rozwój. Znaczący wpływ na sposób wyłaniania liderów strażackich drużyn oraz możliwości wypełniania przez nich społecznego postannictwa ma określony system polityczno-ideowy państwa. W polskich uwarunkowaniach decydowały o tym jednak określone okoliczności historyczne: czasy niewoli narodu pozbawionego przez zaborców własnego państwa; dwudziestolecie międzywojenne wolnej i suwerennej II RP oraz lata PRL. Ważny wkład w dzieje polskiego ochotniczego ruchu strażackiego wniósł ruch ludowy, który od początków swej politycznej działalności zawsze traktował OSP jako organizację bratnią, nie rywalizując z nią o wpływy na wsi. Przez ponad 120 lat jego istnienia kolejne historyczne stronnictwa i organizacje ludowe oraz OSP, przenikając się strukturami, zawsze były przykładem dobrych więzi w pracy społecznej, uzupełniając się wzajemnie w myśl pięknego hasła: „Bogu na chwałę – ludziom na pożytek”. Szczególnym wyróżnieniem w strażackiej rodzinie było sprawowanie najwyższej funkcji, lidera – godności prezesa Związku. Od zjednoczenia polskiego ruchu strażackiego w roku 1921 do dziś, OSP kierowało 10 prezesów. Byli to: Bolesław Chomicz, Zygmunt Choromański, Stanisław Twardo, Wojciech

Gołuchowski, Wilhelm Garnarczyk, Józef Małeck, Marian Domagała, Andrzej Kaczała, Anatol Adamski i Waldemar Pawlak (od 1992 roku). Dzisiejsze oblicze straży pożarnych jest wypadkową zagrożeń, jakie są nam współczesnym dane oraz tradycji przekazywanej i rozwijanej przez kolejne pokolenia⁶.

⁶ „W jedności siła. Bogu na chwale, ludziom na pożytek”. W 100-lecie odzyskania przez Polskę niepodległości, Warszawa 2018, s. 314-379.

Zawody sportowe w OSP

Zawody sportowe są formą bojowego szkolenia strażaków przebiegającego w sposób intensywny przy zachowaniu warunków bezpieczeństwa. Przy tworzeniu regulaminów dostosowywano je do wyposażenia, liczby strażaków, wielkości miejscowości, tworzono też warunki dobrej oceny tej rywalizacji. Ćwiczenia to niezbędna codzienność Ochotniczych Straży Pożarnych. Zawody to okazja na wprowadzanie do szeregów nowych zasobów. Dość szybko można wypracować metody obsługi i rywalizacji w obsłudze sprzętu.

Prekursorami pożarniczych zawodów sportowych były ochotnicze straże w Galicji. Statut Krajowego Związku

Ochotniczych Straży Pożarnych w Królestwie Galicji i Lodomerii przyjęty na zjeździe w 1875 roku nakładał na stojącą na czele Związku w Galicji Kierowniczą Radę Zawiadowniczą obowiązek organizowania w czasie zjazdów krajowych „popisów gimnastyczno-pożarniczych”. Celem tego przedsięwzięcia miało być podnoszenie umiejętności z zakresu techniki pożarniczej i sportowej.

W zaborze rosyjskim zawody sportowe organizowano w czasie lokalnych i regionalnych spotkań strażackich. Zawody i pokazy sportowo-pożarnicze stawały się wówczas pretekstem do narad w związku z carskim zakazem tworzenia związku strażackiego na ziemiach polskich.

Pokazy strażackiej sprawności były elementem strażackich zjazdów w okresie międzywojennym. O wyszkoleniu i sprawności polskich strażaków świadczy między innymi fakt wygrania konkurencji „Gaszenie pożaru budynku wysokiego” na międzynarodowych zawodach strażackich organizowanych przez Międzynarodowy Komitet CTIF w 1928 roku w Turynie.

Po II wojnie światowej idea współzawodnictwa strażackiego odżyła, ale na szczeblu krajowym pierwsze zawody rozegrano dopiero w 1964 roku w Zabrze. Od tego roku rozgrywane są regularnie co cztery lata. Od 1968 roku natomiast uczestniczą w nich także kobiety.

Obecnie na szczeblu krajowym przeprowadza się zawody w wielu dyscyplinach. Szczególnego podkreślenia wymaga zrodzona w 2005 roku idea integracji wodnych drużyn OSP. Pierwsze i drugie mistrzostwa miały miejsce w Murzynowie. Uczestniczyło w nich 19 drużyn. Z każdym rokiem ilość drużyn stale wzrastała do 49 w 2015 roku z 14 województw.

Strażacy ochotnicy zdobywają laury także w konkurencjach biegowych. W tej kategorii ważnych jest kilka imprez, a prestiżową są Międzynarodowe Przetajowe Biegi Strażaków w Paryżu. Niezmiernie widowiskowe są organizowane od 2001 roku w powiecie kościańskim (woj. wielkopolskie) Krajowe Zawody Sikawek Konnych. Sikawki nigdy nie zniknęły ze strażackiego wyposażenia. Stały się elementem pięknie kultywowanej tradycji w wielu regionach Polski.

Amatorski ruch artystyczny

Działalność kulturotwórcza, a także kulturalno-wychowawcza są bardzo istotnymi instrumentami więzi organizacyjnej takiego zrzeszenia, jakim jest ochotnicza straż pożarna. Kulturotwórcza rola organizacji polega na upowszechnianiu i przekazywaniu otoczeniu własnych wytworów dotyczących norm, wartości, wzorów zachowań przejętych z tradycji i powstałych w toku współdziałania członków organizacji. Na przestrzeni lat ruch strażacki, a także poszczególne drużyny OSP wykształciły własną obyczajowość, będącą niejednokrotnie już tradycją tego szlacheckiego ruchu. Przekazywanie treści kulturowych odbywa się w bezpośrednich i nieformalnych

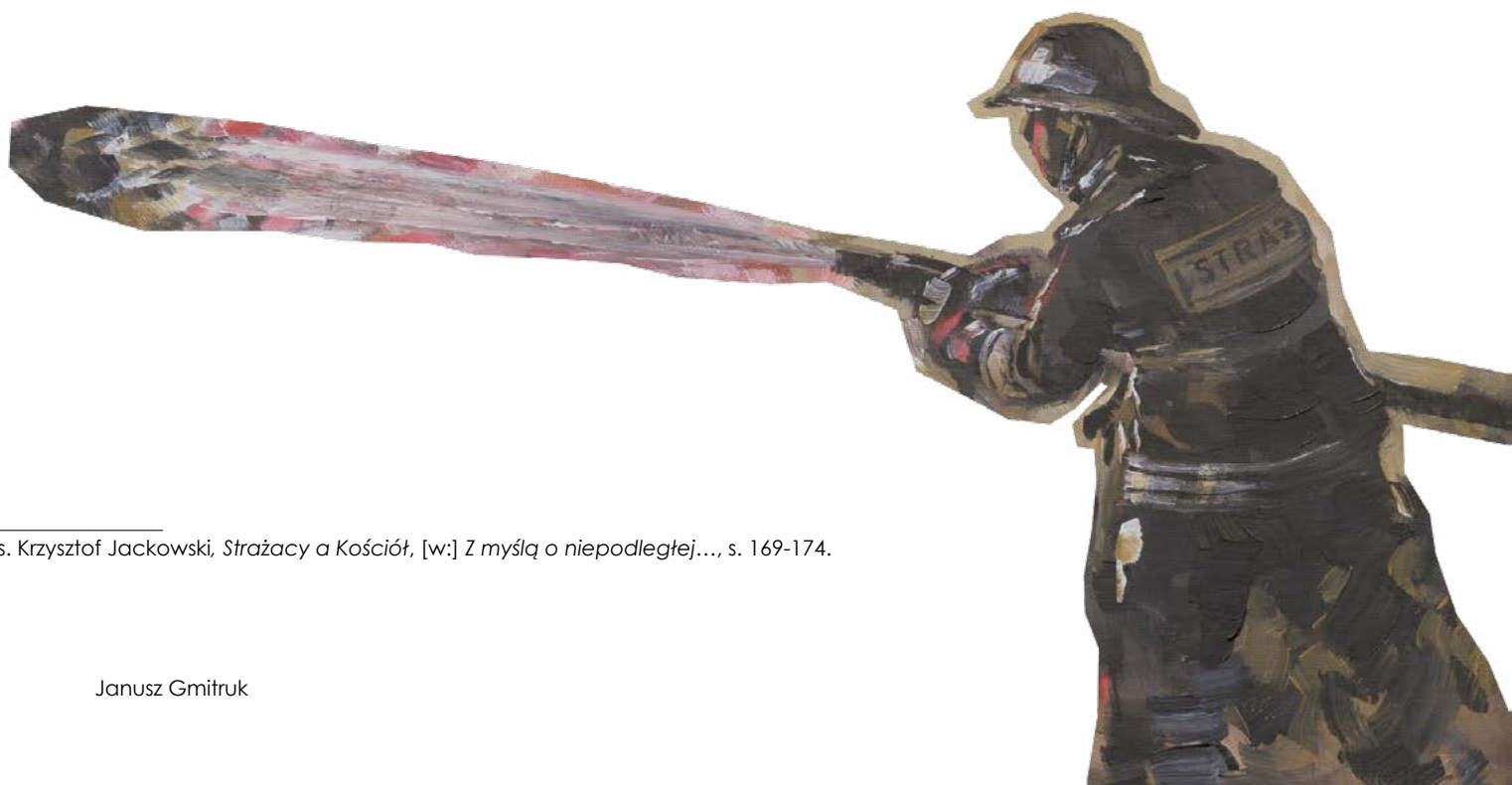
kontaktach twórców (starszego pokolenia strażaków) i odbiorców (młodzieży strażackiej). Takie kontakty zapewniał przez dziesiątki lat strażacki amatorski ruch artystyczny (orkiestry, teatry, grupy obrzędowe itp.). Szczególne miejsce w amatorskim ruchu artystycznym Ochotniczych Straży Pożarnych zajmują strażackie orkiestry. Wspólne granie stało się strażacką specjalnością, bez prób, na podstawie przesłanych wcześniej materiałów nutowych, strażacy muzycy grali na wielu przeglądach regionalnych orkiestr OSP. Dzisiaj to ponad 800 zespołów znanych z uczestnictwa w największych uroczystościach w kraju i za granicą. Do najbardziej znanych należą wspólne występy orkiestr w Wadowicach, Licheniu, Krynicy, Suchowoli⁷.

W życiu strażaków ważną rolę odgrywa duszpasterstwo określone jako służba dla strażaków i ich rodzin oraz wspieranie ich w trudnej pracy zawodowej.

Służba ochotników jest szkołą sumienia obywatelskiego, patriotyzmu, demokracji i samorządności. Z synowską wdzięcznością wspomina się w ochotniczych strażach pożarnych słowa świętego Jana Pawła II wypowiedziane

⁷ S.J. Pastuszka, *Amatorski ruch artystycznej Ochotniczej Straży Pożarnej w II Rzeczypospolitej*, [w:], *Z myślą o Niepodległej. Materiały z Konferencji Naukowej zorganizowanej 10 września 2008*, Warszawa 2008, s. 87-100.

w 1984 roku: „To wy najpiękniej wypełniacie przykazanie miłości i tradycję chrześcijańską. Bo to wy wzorem świętego Floriana służycie bliźniemu najlepiej jak potraficie”. Straże ochotnicze były w minionych okresach szkołą samorządności, broniły jej przed funkcjonariuszami centralizmu i obcych wzorców⁸.

⁸ Ks. Krzysztof Jackowski, *Strażacy a Kościół*, [w:] *Z myślą o niepodległej...*, s. 169-174.

Pamięć i symbole

Na kolejnych szczeblach Związku funkcjonują komisje historyczne. Na początku XX wieku wśród niezwykle postępowych działaczy polskiego pożarnictwa panowało przekonanie, że chlubne karty, jakie zapisali strażacy w dziejach naszej państwowości, są wartością narodu i muszą na zawsze pozostać w świadomości społecznej. Działalność dokumentacyjno-kronikarska ochotniczego pożarnictwa to utrwalanie dziedzictwa przeszłości, w dalszym ciągu twórczo wzbogacanego o dorobek kolejnych pokoleń. Dzięki zapisom kronikarskim można poznać te czynniki, które przez lata kształtowały techniczne, ale i kulturowe oblicze danego środowiska społecznego.

O przywiązaniu do własnych dziejów świadczą prowadzone przez strażaków muzea oraz skromniejsze w wyrazie izby pamięci i tradycji, a także liczne kroniki i publikacje monograficzne.

Zbiorową i indywidualną pamięć wzbogacają licznie obchodzone jubileusze zawiązania straży, gromadzone w archiwach i zamawiane współcześnie kalendarze strażackie. Związek z wiarą ojców, tradycją pokoleniową obrazują kultywowane w wielu strażackich środowiskach straże grobowe⁹.

W naszym kraju strażacy byli i nadal pozostają dużą grupą zawodową o specyficznym charakterze. Dodatkowo jest ona stale powiększana o liczniejsze szeregi strażaków – ochotników. W związku z odrębnością ich zawodu, od ponad stu lat fachowa prasa strażacka towarzyszy w służbie i życiu strażakom. Fachowa prasa skierowana była właśnie do zawodowych strażaków i ochotników, ale także do sympatyków pożarnictwa, przybliżając im sposób pracy strażaków. Zmieniały się tytuły, szaty graficzne, winiety, ale cel pism był stale ten sam – służba i pomoc środowisku w rozwiązywaniu jego zawodowych problemów. Hasła: „Bogu na cześć – bliźniemu pomoc nieść”,

⁹ „W jedności siła. Bogu na chwałę, ludziom na pożytek”..., s. 454-529.

„Bogu na chwałę – ludziom na pożytek” czy „Jeden za wszystkich – wszyscy za jednego” – towarzyszyły czytelnikom przez długie lata. Prasa strażacka ukształtowała się jako istotny element łączności między strażami, umacniający patriotyczną postawę szeregow strażackich¹⁰.

XXI wiek to czas budowy społeczeństwa informacyjnego z nowymi technologiami w powszechnym korzystaniu przez społeczeństwo. To dzisiaj współpraca z mediami publicznymi i prywatnymi. To wprowadzanie do komunikacji cyfrowych interaktywnych technologii, takich jak regionalne systemy ostrzegania, media społecznościowe.

Związek od lat wszechstronnie współpracuje z Polskim Radiem i Telewizją Polską, szczególnie w zakresie popularyzacji ochrony przeciwpożarowej, bezpieczeństwa powszechnego, działań prewencyjnych popularyzujących ochronę przeciwpożarową, działalności ratowniczej ochotniczych straży pożarnych, pożarniczego wychowania dzieci i młodzieży, amatorskiego ruchu artystycznego, a także innych form pracy Związku w kraju i aktywności międzynarodowej.

¹⁰ Z. Kaczyński, *Prasa strażacka wczoraj i dziś*, [w:] *Z myślą o niepodległej...*, s. 131-148.

Fenomen ruchu strażackiego na obszarach wiejskich

Wiedza na temat ochotniczego ruchu strażackiego w polskim społeczeństwie jest znikoma, nieproporcjonalnie mała w stosunku do jego wielkiej roli w najnowszych dziejach Polski, patriotyzmu, liczebności szeregów, zasług w ratowaniu życia i mienia. Obecnie Związek Ochotniczych Straży Pożarniczych Rzeczypospolitej Polskiej to największe i najliczniejsze stowarzyszenie w kraju, skupiające ponad 700 tysięcy czynnych strażaków i kilkanaście tysięcy remiz.

Jednak spektakularny udział w walce z żywiołem to tylko jedna strona działalności ruchu strażackiego. W okresie zaborów każde towarzystwo strażackie niemal natychmiast stawało się ogniskiem narastającego ducha

wolności, rozsadnikiem polskości, a niebawem – ruchu niepodległościowego. Do odzyskania niepodległości w 1918 roku, walki o granice Odrodzonej Rzeczypospolitej i przetrwania narodu w latach niemiecko-sowieckiej okupacji 1939-1945 wnieśli strażacy wkład niemały – przede wszystkim poświęcenia i krwi tysięcy poległych druhów.

Podobnie jak przed stu laty, tak i dziś remiza strażacka na wsi czy w małym miasteczku jest najczęściej głównym ośrodkiem życia społeczno-kulturalnego i towarzyskiego. Świadczy o tym choćby działalność ponad 700 orkiestr i blisko 250 zespołów scenicznych, liczny udział w szeregach strażackich kobiet i młodzieży, ogólnopolskie przeglądy orkiestr, konkursy na kroniki i wspomnienia strażackie, turniej wiedzy pożarniczej.

O wielkiej roli strażackiej braci w społecznościach lokalnych mówi również jej tłumny udział w uroczystościach państwowych i kościelnych, święcenie setek strażackich sztandarów, uroczyste obchody kolejnych jubileuszy poszczególnych straży i dorocznego święta w dniu patrona strażaków – św. Floriana.

Wielkie karty historii, wspaniała tradycja i osiągnięcia amatorskiego ruchu artystycznego to jednak nie wszystko, czym pochwalić się mogą ochotnicze straże pożarne. To również przeogromny ruch dążący do dokumento-

wania historii i tradycji, do gromadzenia świadectw oraz pamiątek przeszłości. Twórcy i animatorzy tego ruchu pozostają najczęściej w cieniu, nie trafiają na karty historii. A jest to dorobek niemały w postaci kroniki, wspomnień, lecz przede wszystkim – muzeów strażackich i izb tradycji pożarniczej. Mimo znikomego mecenatu państwa, a od 1990 roku także samorządu terytorialnego, wielkim wysiłkiem samych strażaków powstało po II wojnie światowej prawie 30 muzeów strażackich, działa ponad 1100 izb tradycji. I to właśnie te placówki najdobitniej świadczą o wielkiej historii ruchu strażackiego oraz roli w najnowszych dziejach państwa i narodu¹¹.

W 100-lecie zjednoczenia ochotniczego ruchu strażackiego na ziemiach polskich Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego i Muzeum Niepodległości upamiętniają to doniosłe wydarzenie wystawą poplenerową „Rycerze Świętego Floriana” i konferencją naukową zorganizowaną w Muzeum Niepodległości. Wspólnie z dr. Tadeuszem Skoczkiem, dyrektorem Muzeum Niepodległości działamy w prezydium Komisji Historycznej Zarządu Głównego Związku OSP RP. Wystawa i konferencja są naszym wkładem intelektualnym, merytorycznym i organizacyjnym w obchody 100. rocznicy tego ważnego wydarzenia.

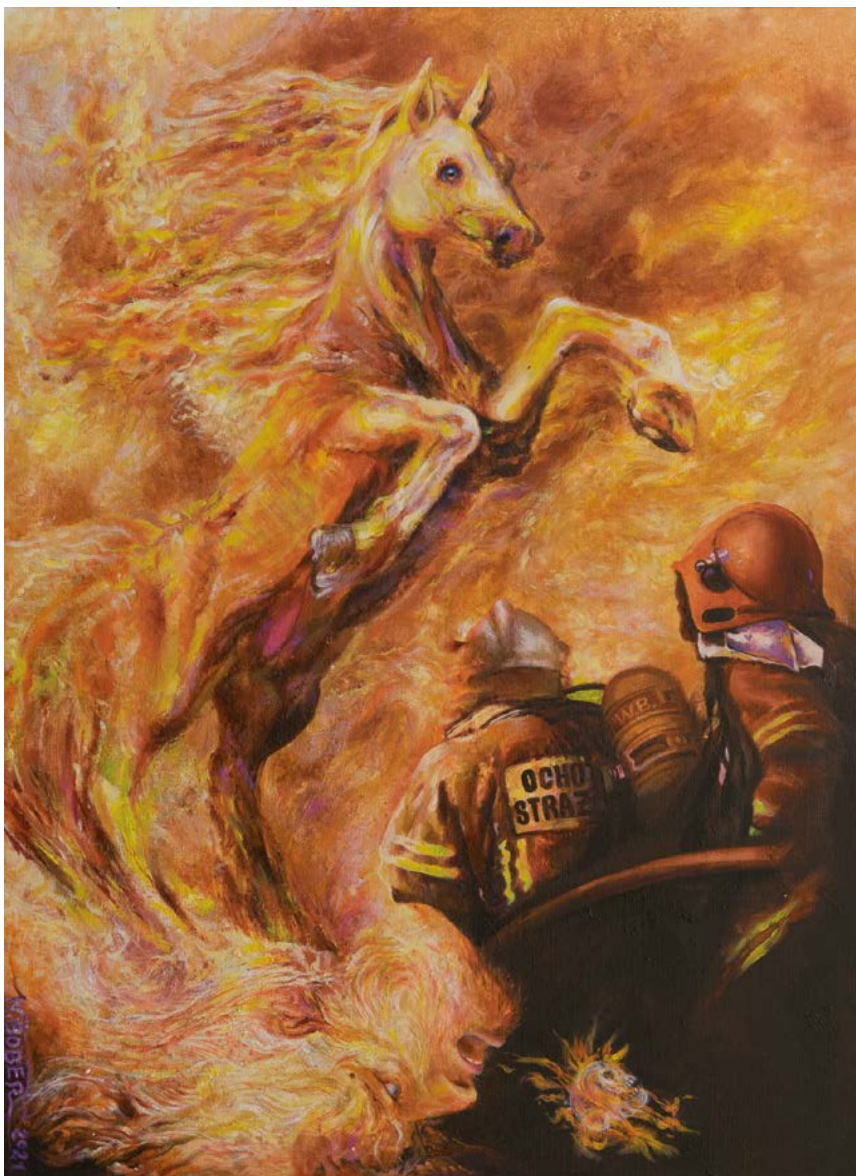
¹¹ A. Przybylska, E. Walczak, *Muzea i izby tradycji pożarniczej w Polsce*, Warszawa 1998, s. 5-6; „W jedności siła. Bogu na chwałę, ludziom na pożytek”..., s. 531-577.

Regina Balinowa,
Święty Florian,
2021 r.,
olej, płótno, 73 x 54 cm,
nr inw. MHPRL 18956

Wiesław Bober, **Pożar na S3 pod Nową Solą**, 28.IX.2020,
2020 r., olej, płótno, 54 x 73 cm, nr inw. MHPRL 18960

Wiesław Bober,
Pożar w Biebrzańskim
Parku Narodowym, kwiecień 2020,
olej, płótno,
81 x 60 cm

Zbigniew Budzyński
Uratowany z pożaru,
2021 r.,
akryl, płótno,
70 x 50 cm

Zbigniew Budzyński, **Konny wóz strażacki**,
2021 r., akryl, płótno, 50 x 70 cm, nr inw. MHPRL 18942

Zbigniew Budzyński, **Powietrzna walka z żywiołem**,
2021 r., akryl, płótno, 50 x 70 cm

Zbigniew Budzyński,
Władysław Prüffer,
założyciel OSP Sitaniec,
2021 r.,
akryl, płótno,
73 x 54 cm

Zbigniew Budzyński,
Wyścig z czasem i wysokością,
2021 r.,
akryl, płótno,
81 x 60 cm

Elżbieta Czausz-Matel, **Józef Mikuta**,
2021 r., olej, płótno, 54 x 73 cm, nr inw. MHPRL 18945

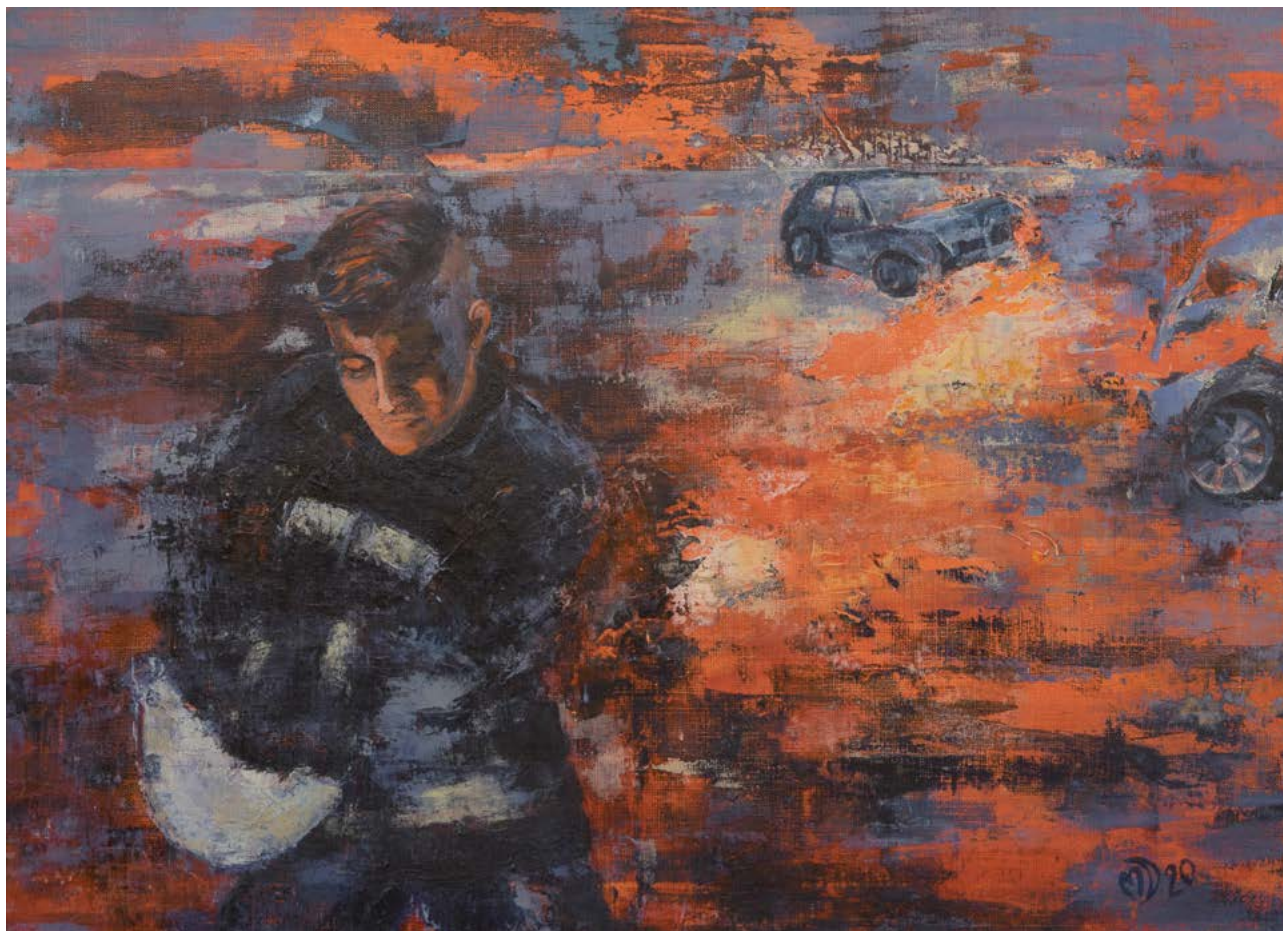
Elżbieta Czausz-Matel, **Walka z ogniem**,
2020 r., olej, płótno, 60 x 81 cm

Marek Czyżewski,
**Jan Sztromajer, Główny Związek
Straży Pożarnych RP (1926),**
2021 r.,
olej, płótno,
54 x 73 cm,
nr inw. MHPRL 18946

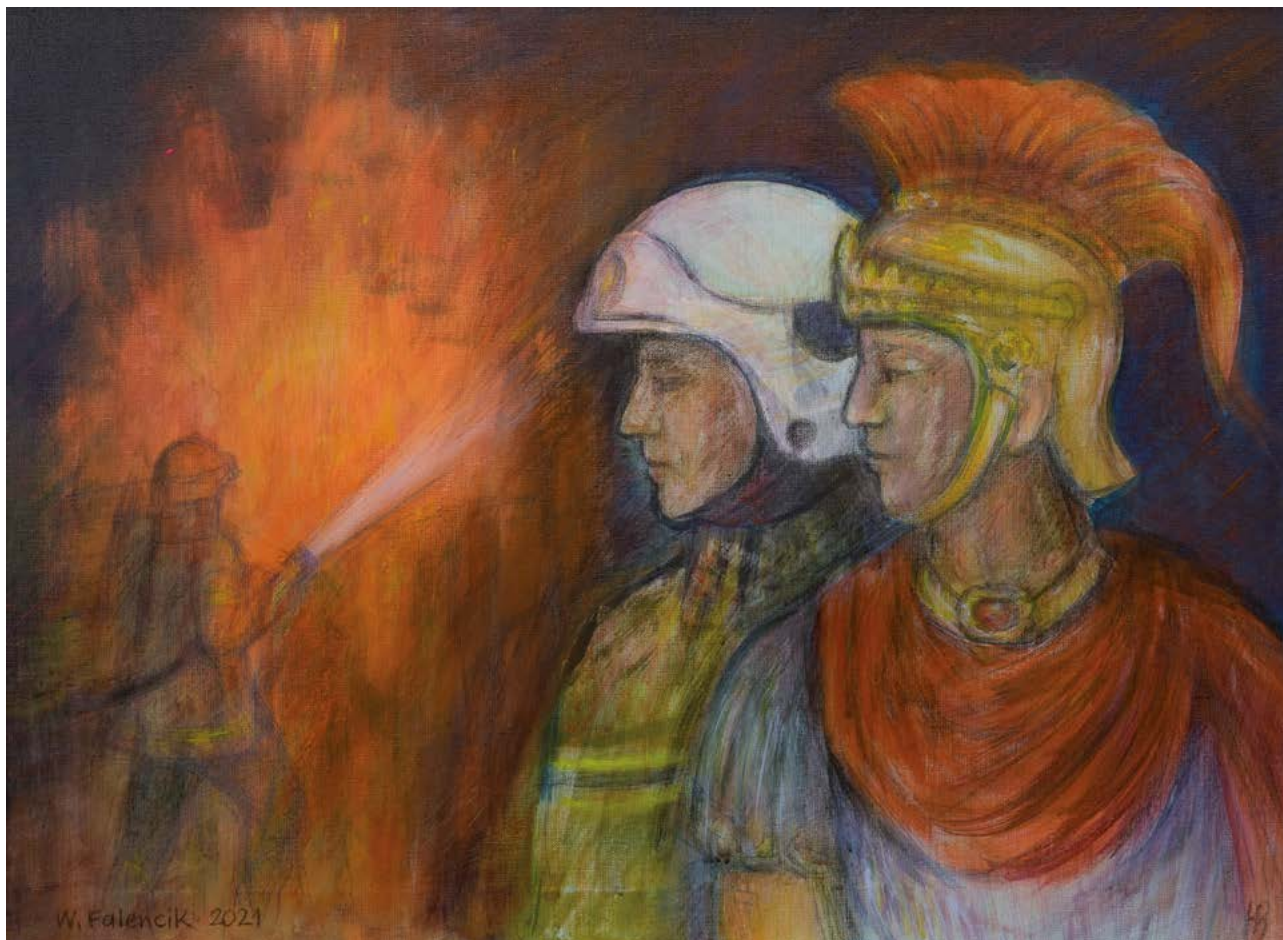
Marek Czyżewski, **OSP na akcję rusza**,
2021 r., olej, płótno, 81 x 60 cm, nr inw. MHPRL 18947

Mirosława Dawidowicz, **Strażak**,
2021 r., akryl, płótno, 60 x 81 cm

Mirosława Dawidowicz, **Refleksja**,
2021 r., akryl, płótno, 54 x 73 cm, nr inw. MHPRL 18955

Wanda Falencik, **Ramię w ramię ze św. Florianem**,
2021 r., akryl, płótno, 54 x 73 cm; nr inw. MHPRL 18950

Piotr Gagan,
Zawód strażak,
2020 r.,
akryl, płótno,
81 x 60 cm,
nr inw. MHPRL 18952

Michał Janczuk, **Strażak**,
2021 r., olej, płótno, 60 x 80 cm, nr inw. MHPRL 18953

Jacek Macyszyn, **Dogaszanie**,
2021 r., olej, płótno, 54 x 73 cm

Jacek Macyszyn, **Na ratunek**,
2021 r., olej, płótno, 54 x 73 cm, nr inw. MHPRL 18943

Maciej Milewski, **Płonąca Biebrza**,
2021 r., olej, płótno, 60 x 60 cm, nr inw. MHPRL 18944

Maciej Milewski,
Bolesław Chomicz,
2021 r.,
olej, płótno,
50 x 40 cm,
nr inw MHPRL 18940

Maciej Milewski,
Strażak,
2021,
olej, płótno,
35 x 50 cm

Maciej Milewski, **Na ratunek**,
2021, olej, płótno, 60 x 60 cm

Mirosław Miroński, **Akcja gaszenia pożaru**,
2021 r., olej, płótno, 40 x 50 cm

Mirosław Miroński, **W akcji**,
2021 r., olej, płótno, 40 x 50 cm, nr inw. MHPRL 18961

Katarzyna Popińska, **Dawno temu – strażacy**,
2021 r., olej, płótno, 60 x 81 cm

Katarzyna Popińska, **Na Ratunek**,
2021 r., Wrocław, olej, płótno, 54 x 73 cm, nr inw. MHPRL 18951

Władysław Sadłocha,
Prof. dr hab. Adam Dobroński,
2020 r.,
olej, płótno,
73 x 54 cm,
nr inw. MHPRL 18958

Jerzy Sadłocha, **Za Wierną Rzeką gore**,
2020 r., olej, płótno, 54 x 73 cm, nr inw. MHPRL 18957

Władysław Sadłocha, **Pożar wiejskiej chaty**,
2020 r., olej, płótno, 54 x 73 cm, nr inw. MHPRL 18959

Lidia Sniitko-Pleszko,
Waldemar Pawlak,
2008 r.,
olej, płótno,
54 x 73 cm;
nr inw. MHPRL 14080

Zenon Stankiewicz,
Piotr Matusak,
2021 r.,
olej, płótno,
54 x 73 cm,
nr inw. MHPRL 18954

Grażyna Szlęk **Młodzieżowa drużyna strażacka w akcji**,
2020 r., 60 x 81 cm, nr inw. MHPRL 18949

Grażyna Szłek,
Mirosław Pawlak,
2020 r.,
olej, płótno,
73 x 54 cm,
nr inw. MHPRL 18948

Wojciech Noworyta,
**Kapliczka św. Floriana –
Bobowa,**
wydruk cyfrowy, pcv,
80 x 60 cm

Wojciech Noworyta, **Kiry**,
wydruk cyfrowy, pcv, 60 x 80 cm

Wojciech Noworyta,
Kiry OSP,
wydruk cyfrowy, pcv,
80 x 60 cm

Wojciech Noworyta,
**Kapliczka św. Floriana –
Ciężkowice**,
wydruk cyfrowy, pcv,
80 x 60 cm

Druki zwarte w Bibliotece Naukowej Muzeum Niepodległości

Halina Murawska

- Bogdan Leonarda, Kołodziejczyk Arkadiusz (red.), *Z dziejów Ochotniczych Straży Pożarnych : studia i artykuły*. – Warszawa : Zarząd Główny Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP – Komisja Historyczna ZG ZOSP RP, 2003. – 220 s. : il. ; 21 cm. – (Zeszyty Historyczne Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej ; 3) ; sygn. 34051/3
- Bogdan Leonarda, Kołodziejczyk Arkadiusz (red.), *Z dziejów Ochotniczych Straży Pożarnych : studia i artykuły*. – Warszawa : Zarząd Główny Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP – Komisja Historyczna ZG ZOSP RP, 2003. – 197,[3] s.: il. ; 21 cm. – (Zeszyty Historyczne Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej ; 4) ; sygn. 34051/4

- Bukowiec Agnieszka, Bukowiec Stanisław, Klima Karol, Lewandowski Rafał, Truś Jan (aut. tekstów), *Strażacy Ziemi Wołomińskiej : w 50. rocznicę utworzenia Zawodowej Straży Pożarnej w Wołominie*. – Bochnia : Agencja Wydawnicza „Palindrom”, 2014. – 345, [6] s. : il. (gł. kolor.) ; 29 cm. – (Strażacy ; 15)
- Bukowiec Stanisław (red.), *Ochotnicy Ziemi Brzeskiej*. – Bochnia : Agencja Wydawnicza „Palindrom”, 2007. – 243, [6] s.: il. kolor. ; 25 cm. – (Ochotnicy ; 2) ; sygn. 34040
- Bukowiec Stanisław (red.), *Ochotnicy Ziemi Wielickiej*. – Bochnia : Agencja Wydawnicza „Palindrom”, 2007. – 255, [2] s.: il. ; 25 cm. – (Ochotnicy ; 3) ; sygn. 34041
- Bukowiec Stanisław (red.), *Strażacy Krakowa i Ziemi Krakowskiej*. – Bochnia : Agencja Wydawnicza „Palindrom”, 2010. – 797 s. : il. ; 29 cm. – (Strażacy ; 10) ; sygn. 34045
- Bukowiec Stanisław (red.), *Strażacy Ziemi Dąbrowskiej*. – Bochnia : Agencja Wydawnicza „Palindrom”, 2009. – 236, [1] s. ; 29 cm. – (Strażacy ; 7) ; sygn. 34046
- Bukowiec Stanisław (red.), *Strażacy Ziemi Kazimierskiej*. – Bochnia : Agencja Wydawnicza „Palindrom”, 2011. – 297, [7] s. : il. kolor. ; 29 cm. – (Strażacy ; 12)

- Bukowiec Stanisław (red.), *Strażacy Ziemi Limanowskiej*. – Bochnia : Agencja Wydawnicza „Palindrom”, 2010. – 321 s. : il. ; 29 cm. – (Strażacy ; 8) ; sygn. 34047
- Bukowiec Stanisław (red.), *Strażacy Ziemi Sądeckiej*. – Bochnia : Agencja Wydawnicza „Palindrom”, 2009. – 429, [2] s. ; il. ; 29 cm. – (Strażacy ; 6) ; sygn. 34048
- Bukowiec Stanisław (red.), *Strażacy Ziemi Tarnowskiej*. – Bochnia : Agencja Wydawnicza „Palindrom”, 2008. – 459 s. : il. ; 29 cm. – (Strażacy ; 5) ; sygn. 34049
- Bukowiec Stanisław (red.), *Strażacy Ziemi Węgrowskiej*. – Bochnia : Agencja Wydawnicza „Palindrom”, 2012. – 343, [9] s. : il. ; 29 cm. – (Strażacy ; 5)
- Burzyński Edward [i in.]. (oprac.), *Opowieść o warszawskich strażakach z okazji 125-lecia Stołecznej Straży Pożarnej*. – Warszawa : Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, 1961. – 121, [2] s., [24] s. tabl.: il., portr. ; 25 cm. – Bibliogr. s. 121 ; sygn. 18991
- Dmowski Rafał, Kołodziejczyk Arkadiusz, Todorski Arkadiusz (red.), *Ochotnicze Straże Pożarne Południowego Podlasia i Wschodniego Mazowsza – dzieje i teraźniejszość*. – Warszawa-Siedlce : Komisja Historyczna Zarządu Głównego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP, 2007. – 227 s. : tab. ; 20 cm ; sygn. 34042

- Gmitruk Janusz, Matusak Piotr (red.), *Z dziejów Ochotniczych Straży Pożarnych : studia i artykuły.* – Warszawa : Zarząd Główny Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP – Komisja Historyczna ZG ZOSP RP, 2007. – 256 s. il., tab. ; 21 cm. – (Zeszyty Historyczne Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej ; 6) ; sygn. 34051/6
- Gmitruk Janusz, Matusak Piotr (red.), *Z dziejów Ochotniczych Straży Pożarnych : studia i artykuły.* – Warszawa : Zarząd Główny Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP – Komisja Historyczna ZG ZOSP RP, 2008. – 288 s. : il., tabl. ; 21 cm. – (Zeszyty Historyczne Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej ; 7) ; sygn. 34051/7
- Gmitruk Janusz, Matusak Piotr (red.), *Z dziejów Ochotniczych Straży Pożarnych : studia i artykuły.* – Warszawa : Zarząd Główny Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP – Komisja Historyczna, 2009. – 256 s. : il., tabl. ; 21 cm. – (Zeszyty Historyczne Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej ; 8) ; sygn. 34051/8
- Gmitruk Janusz, Matusak Piotr (red.), *Z dziejów Ochotniczych Straży Pożarnych : studia i artykuły.* – Warszawa : Zarząd Główny Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP – Komisja Historyczna, 2015. – 193, [2] s. : il., tabl. płyta CD ; 21 cm. – (Zeszyty Historyczne Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej ; 9) ; sygn. 34051/9

- Gmitruk Janusz, Walczak Eugeniusz (red.), *Z dziejów Ochotniczych Straży Pożarnych : studia i artykuły*. – Warszawa : Zarząd Główny Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP – Komisja Historyczna ZG ZOŚP RP, 2005. – 344 s. : il. ; 21 cm. – (Zeszyty Historyczne Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej ; 5) ; sygn. 34051/5
- Jabłonowski Wojciech, *170 lat w służbie Warszawy*. – Warszawa : Komenda Miejska PSP m.st. Warszawy ; Biuro Promocji i Rozwoju Miasta Urzędu m.st. Warszawy, 2006. – 107s. : fot. ; 30 cm ; sygn. 31761 A
- Jaworski Augustyn, Wilczur Jacek E., *Strażacka wierność : z dziejów strażackiego antyhitlerowskiego ruchu oporu w okupowanej Warszawie w latach 1939-1945*. – Warszawa : MON, 1977. – 270, [2]s., [20] k. tabl. ; 19 cm . – Indeks ; sygn. 15319
- Kiereś, Małgorzata, *Istebniańscy fajermóni 1893-2013 : 120 lat Ochotniczej Straży Pożarnej w Istebnej*. – Istebna ; Wadowice : Ochotnicza Straż Pożarna; Drukarnia i Wydawnictwo Grafikon, 2013. – 103 s. ; 30 cm ; sygn. 35402
- Kociotek Krzysztof T., (red.), *50 lat Krakowskiej Szkoły Pożarniczej 1960-2010*. – Bochnia : Agencja Wydawnicza „Palindrom”, 2010. – 207 s. : il. kolor. ; 29 cm. – (Strażacy ; 9). – Indeksy ; sygn. 34037

- Kołodziejczyk Arkadiusz (red.), *Z dziejów Ochotniczych Straży Pożarnych : studia i artykuły*. – Warszawa : Zarząd Główny Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP, 1996. – 181, [1] s., [12] s. tabl. : il., tab. ; 21 cm. – (Zeszyty Historyczne Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej ; 1) ; sygn. 34051/1
- Kołodziejczyk Arkadiusz, *Kulturotwórcza i patriotyczna rola Ochotniczych Straży Pożarnych w Królestwie Polskim na przełomie XIX i XX wieku*, [w:] *Na drogach do Niepodległej. Inicjatywy obywatelskie Polaków w XIX i na początku XX w.* – Warszawa : Muzeum Niepodległości w Warszawie, 2009, s. 41-60 ; sygn. 33182
- Kołodziejczyk Arkadiusz, Todorski Zbigniew (red.), *Strażacy Podlasia w walce o niepodległość w 1918 roku. 80 lat Ochotniczej Straży Pożarnej w Kotuniu*. – Siedlce : Instytut Historii Akademii Podlaskiej, 1999. – 184 s. : faks., fot., portr. ; 20 cm ; sygn. 28960
- Lefek Dominika (tekst i oprac.), *Bogu na chwałę, ludziom na pożytek : działalność Ochotniczej Straży Pożarnej w Przysusze*. – Przysucha : Muzeum im. Oskara Kolberga w Przysusze. Oddział Muzeum Wsi Radomskiej w Radomiu, 2009. – 24, [1] s. : il. ; 21 cm ; sygn. 34621
- Marcinkowska Ewa, Skuza Zbigniew, Żytnicki Andrzej (autorzy tekstów), *Ochotnicy spod znaku św. Floriana*. – Radom : Muzeum Wsi Radomskiej, 2005. – 56, [1] s. : il. ; 20 cm ; sygn. 34620

- Matusak Piotr, *Bolesław Chomicz w trosce o jedność i siłę ruchu strażackiego*. – Warszawa : Zarząd Główny Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej, 2015. – 269 s. : il. ; 25 cm ; sygn. 35400
- Olejnik Tadeusz, *Towarzystwa Ochotniczych Straży Ogniwych w Królestwie Polskim*. – Warszawa : Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej, 1996. – 367, [1] s., [16] k. tabl. : il. ; tab. ; 25 cm. – Bibliogr. s. 335-344. – Indeksy ; sygn. 34043
- Ostrowski Rober, *Dzieje Ochotniczej Straży Pożarnej w Krzywem 1946-2016*. – Krzywe ; Krosno : Zarząd Ochotniczej Straży Pożarnej ; Wydawnictwa „Ruthenus” – Rafał Barski, 2016. – 271, [1] s. ; 25 cm ; sygn. 35378
- Pełka Jerzy, *Dzieje Ochotniczego Pożarnictwa w powiecie ciechanowskim (1882-2002) I*. – Ciechanów : [Muzeum Szlachty Mazowieckiej w Ciechnowie], 2002. – 195 s. : faks., fot., portr. ; 21 cm. – Bibliogr. s.137-139. – Indeksy ; sygn. 30458
- Przybylska Anna, *Eugeniusz Walczak, Muzea i izby tradycji pożarniczej w Polsce*. – Warszawa : Zarząd Główny Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP, 1998. – 316 s., [8]k. tabl. : il. ; 21 cm. – (Zeszyty Historyczne Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej ; 2) ; sygn. 34051/2

- Skoczył Władysław (red.). *Monografia terenowych jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych powiatu bielskiego w województwie śląskim*. – Bielsko-Biała : Tulipus, 2007. – 423, [3] s. : il., tab. ; 24 cm ; sygn. 34039
- Szaflik Józef Ryszard, *Dzieje Ochotniczych Straży Pożarnych*. – Warszawa : Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1985. – 329, [3]s., 64 s. tabl. ; 21 cm ; sygn. 36637
- Szaflik Józef Ryszard, *Dzieje Ochotniczych Straży Pożarnych*. – Wyd. 2. – Warszawa : Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza ; Warszawa : Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, 2001. – 236, [1] s., [16] s. tabl. : il., tab. ; 24 cm. – Indeksy ; sygn. 34050
- Walczak Eugeniusz (red. nauk.), *Bogu na chwałę ludziom na pożytek : 125 lat „Strażaka”*. – Warszawa : Zarząd Główny Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP, 2007. – 214, [1] s., [5]s. tabl. : il ; 33 cm ; sygn. 34038
- *Z myślą o niepodległej : materiały z Konferencji Naukowej zorganizowanej 10 września 2008 roku / Komisja Historyczna Zarządu Głównego Związku OSP RP*. Warszawa : Zarząd Główny Związku Ochotniczych Straży Pożarnych, 2008. – 223 s. : il. ; 25 cm ; sygn. 35399

- Zalewski Marian (red. nacz.), *Analizy strategiczne Florian 2050*. T. 2. Warszawa : Zarząd Główny Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP : Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, 2020. – 479 s. ; 25 cm ; sygn. 36592/2
- Zalewski Marian (red. nacz.), *Analizy strategiczne Florian 2050*. T.3. Warszawa : Zarząd Główny Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP : Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, 2021 . – 471, [1] s. ; 25 cm ; sygn. 36592/3

Augustyn Jaworski · Jacek E. Wilczur

Strażacka wierność

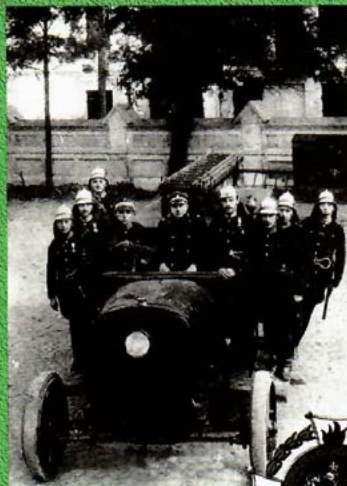
Ochotnicze Straże Pożarne Południowego Podlasia i Wschodniego Mazowsza - dzieje i teraźniejszość

Praca zbiorowa pod redakcją
Rafała Dmowskiego, Arkadiusza Kołodziejczyka
i Zbigniewa Todorskiego

Warszawa - Siedlce 2007

**Strażacy Podlasia w walce o niepodległość
w 1918 roku**

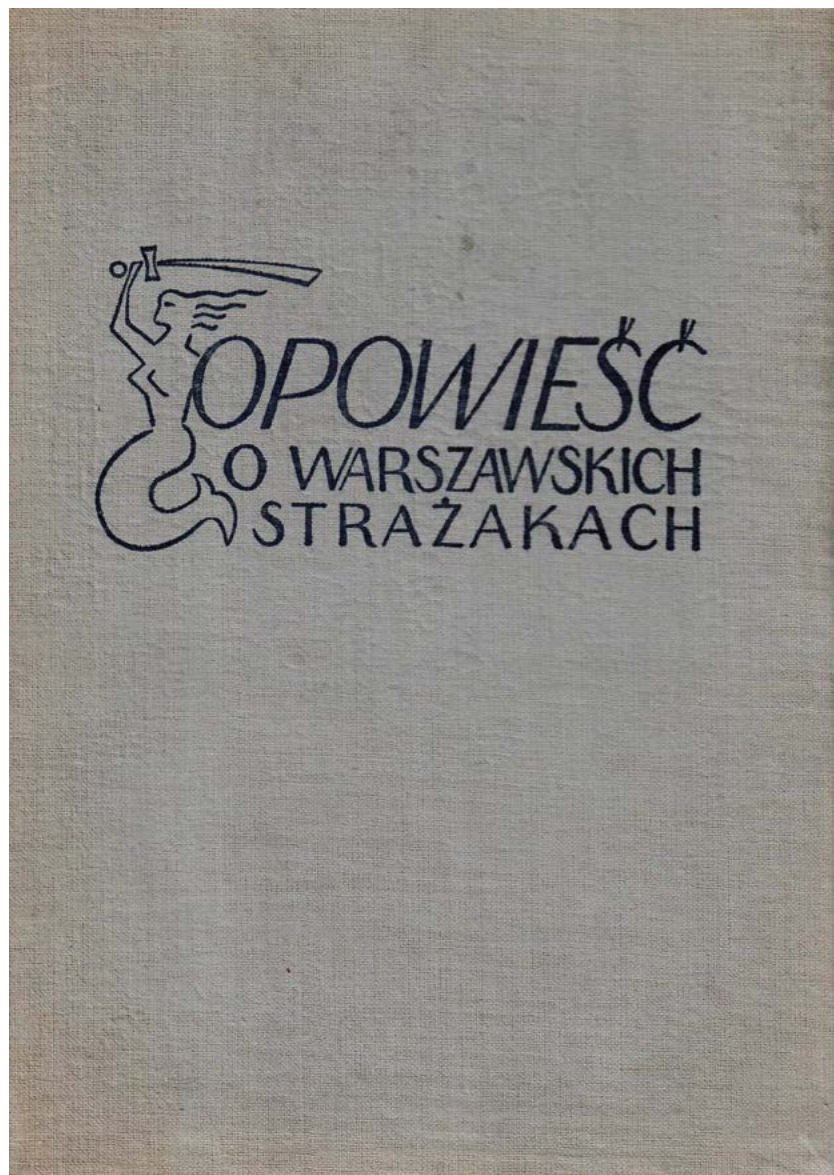
**80 lat Ochotniczej Straży Pożarnej
w Kotuniu**

TADEUSZ OLEJNIK

**TOWARZYSTWA
OCHOTNICZYCH STRAŻY OGNIOWYCH
W KRÓLESTWIE POLSKIM**

Józef Ryszard Szaflik

**Dzieje
Ochotniczych Straży
Pożarnych**

W JEDNOŚCI SIŁA

Bogu na chwałę, ludziom na pożytek

W 100-lecie odzyskania przez Polskę niepodległości

1918
2018

Zbiory Muzeum Niepodległości

1. Znaczek kwestowy na rzecz
Kieleckiej Straży Ochotniczej
wg projektu St. Święckiego.
Kielce, 1914-1918,
8 x 4,7 cm; druk; papier.
Muzeum Niepodległości w Warszawie,
nr inw. E9136

2. Dyplom do srebrnego medalu zasługi, nadanego Romanowi Siła-Nowickiemu, członkowi Zarządu Ochotniczej Straży Pożarnej w Brastawiu. Główny Związek Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, 25 września 1930, 35,3 x 50,5 cm; druk; rękopis; atrament; papier. Muzeum Niepodległości w Warszawie, nr inw. E13794

ZAPROSZENIE.

TOWARZYSTWO OCHOTNICZEJ STRAŻY OGNIOWEJ
„SOKÓŁ” WE LWOWIE

urządza

W NIEDZIELĘ, DNIA 4. LUTEGO 1912.
w sali „Sokoła Macierzy” (Zimorowicza 4.)

Uroczysty Wieczór

ku uczczeniu

49 rocznicy Powstania styczniowego

z łaskawym współudziałem W.P. Marjana Dziędzielewicza.

PROGRAM :

1. SŁOWO WSTĘPNE, wygłosi sekretarz V. Okręgu Sokolstwa polskiego, druh Marjan Dziędzielewicz.
2. DEKLAMACJA: „Na szanice” przez Józefa Znicza, wygłosi Wanda Baczyńska.
3. „Ze wspomnień powstańca”, Jadwigi Z. S., wygłosi Nusia Louis.
4. Członkowie Towarzystwa odegrają:

„Za Wolność i Wiarę”

dramat w 4 aktach.

O S O B Y:

Jenerał Denisów, p. Geistler	Antoni } jego	p. Romaniszyn M.
Porucznik Nedilow p. Romaniszyn T.	Jan } synowie	p. Fałatowicz
Jan Mirski, dowódca	Anna, żona Antoniego	pni Louis
powstańców . . . p. Drożański	Marta, żona Jana	pni Fałatowiczowa
Sarnecki, adjutant	Jefremów, oficer rosyjski	p. Rybczyński
Mirskiego p. Golański	Fiedor, sierżant	p. Lech J.
Grzegorz Sikorski wieśniak p. Louis	Powstańiec	p. Witrykusz
	Inwalida	p. Barański
	Oficer, dyżurny	p. Semenowicz

Powstańcy — Soldaci.

Reżyser: M. ROMANISZYN.

MUZYKA NARODOWA.

Początek punktualnie o godzinie 7-ej wieczorem.

CENY MIEJSC: I-rzędne 1 Kor., II-rzędne 80 gr., III-rzędne 60 gr. Wstęp na salę 40 gr.
dla studentów w mundurkach 30 gr.

Bilety wcześniej można nabyć w lokalu Tow. Rynek, (Gmach ratuszowy) w godzinach wieczornych, a w dniu „Wieczoru” od godziny 10. rano do przedstawienia przy kasie w gmachu Towarzystwa „Sokoła Macierzy”.

Z DRUKARNI BEZCENNEGO REKAMERIFICO WE LWOWIE, RYNEK, L. P.

3. Zaproszenie na uroczysty wieczór dla uczczenia 49. rocznicy Powstania Styczniowego. Towarzystwo Ochotniczej Straży Ogniowej, Lwów, 1912, 22,3 x 14,5 cm; druk; papier. Muzeum Niepodległości w Warszawie, nr inw. U.4667

Legitymacja ważna w terminie:

do dnia 30 września 1947 r.
 (Pieczęć straży) NACZELNIK STRAŻY

do dnia 19.... r.
 (Pieczęć straży) NACZELNIK STRAŻY

do dnia 19.... r.
 (Pieczęć straży) NACZELNIK STRAŻY

do dnia 26/6/47 19.... r.
 (Pieczęć straży) NACZELNIK STRAŻY

Nowa legitym. może być wystawiona tylko w celu niniejszej

Druk. T. Wasni, Polska 30, 2-11376

OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA
 Warszawa, ul. Pietra Skargi 48

LEGITYMACJA

LEGITYMACJA OSOBISTA Nr. 55.

Okaziciel niniejszej legitymacji

Druh Jadwiga
 (Imię)
Buchalska
 (Nazwisko)

jest członkiem czynnym
 OCHOTNICZEJ STRAŻY POŻARNEJ
 w Warszawie, ul. P. Skargi 48

Wymieniony odpowiada wymaganiom § 6 statutu wzorowego ustalonego Rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 14/I 1935 r. (Dziennik Ustaw R. P. Nr 7 poz. 35 z dn. 8/II 1935 r.) oraz posiada prawa wyszczególnione w § 10 tegoż statutu.

Stanowisko w Straży..... Kier. San.

Dnia 1 VII 1947 r. PREZES:
 (Data wystawienia) NACZELNIK: Styfeniński

SEKRETARZ: Gawroński

Legitymacja ważna jest tylko przy upisie na str. 4-e)

4. Legitymacja Ochotniczej Straży Pożarnej. Warszawa, 1947, 11,5 x 8,5 cm; druk; maszynopis; rękopis; papier. Muzeum Niepodległości w Warszawie, nr inw. E5047

5. Grodno. Baszta straży ogniowej,
A. I. Fiałko, Wilno-Grodno, 1905-1914,
7 x 13,7 cm; druk podbarwiony; karton.
Muzeum Niepodległości w Warszawie,
nr inw. P-3351

6. Straż ogniowa 12 Pułku Ułanów Podolskich.
Autor nieznan, Białokrynica, 1932,
17,0 x 23,0 cm; fotografia czarno-biała; papier fotograficzny błyszczący.
Muzeum Niepodległości w Warszawie, nr inw. F-9212

7. Straż pożarna przed garażem na Placu Strzeleckim we Lwowie.
Autor nieznany, Lwów, ok. 1943,
5,9 x 9,0 cm; fotografia czarno-biała; papier fotograficzny.
Muzeum Niepodległości w Warszawie, nr inw. F-10076

8. Ochotnicza Straż Pożarna w Rębkowie, pow. Garwolin.
Autor nieznan, Rębków, 1928,
6,2 x 9,2 cm; fotografia czarno-biała; papier fotograficzny błyszczący.
Muzeum Niepodległości w Warszawie, nr inw. F-7069

9. Założenie Straży Pożarnej w Laskach, pow. Ostrotęcki.
Autor nieznany, Laski, 1925, ?,
4 x 11,5 cm;
sepia; papier fotograficzny matowy.
Muzeum Niepodległości w Warszawie, nr inw. F-10228

10. Jan Rybak z dwoma kolegami w Sokalu.
Autor nieznany,
Sokal, ok. 1937,
8,9 x 6,0 cm;
sepia; papier fotograficzny błyszczący.
Muzeum Niepodległości w Warszawie,
nr inw. F-10077

11. Liceum Krzemienieckie
– organizacja Harcerskiej
Ochotniczej Straży Pożarnej.
Autor nieznany,
Krzemieniec, styczeń 1932,
7,6 x 6 cm;
sepia; papier fotograficzny.
Muzeum Niepodległości
w Warszawie,
nr inw. F-13675

12. *Chroń zbiory przed pożarami.*
Plakat wg projektu
Lecha Majewskiego,
wydany z inicjatywy ZG ZOSP,
Bydgoszcz, 1984,
67 x 47 cm; offset; papier.
Muzeum Niepodległości
w Warszawie,
nr inw. Pl.6184

13. Dni Ochrony Przeciwpożarowej.
Maj 1968.
Plakat wg projektu
Waldemara Świerzego,
wydany z inicjatywy ZG ZOSP,
Warszawa, 1968,
67,4 x 47 cm; offset; papier.
Muzeum Niepodległości
w Warszawie,
nr inw. Pl.1881

15. Tablica poświęcona ks. Jerzemu Popietuszcze, ustawiona przez podchorążych Wyższej Oficerskiej Szkoły Pożarniczej. Autor nieznany, Warszawa, 2 grudnia 1981, 18 x 13 cm; fotografia czarno-biała; papier fotograficzny błysk. Muzeum Niepodległości w Warszawie, nr inw. F-12228

Organizacja wystawy
Teresa Kołakowska, Natalia Roszkowska

Fotografie eksponatów
Tadeusz Stani, Rafał Toczek

Promocja wystawy
Jarosław Jaskólski

Autorzy tekstów
Janusz Gmitruk, Halina Murawska

Koordinacja wydawnicza
Ewelina Pilawa-Soroka

Projekt graficzny
Natalia Roszkowska

Wydawnictwo Naukowe Muzeum Niepodległości

(identyfikator 42 700)

X Pawilon Cytadeli Warszawskiej
ul. Skazańców 25; 01-352 Warszawa
historia@muzeumniepodleglosci.art.pl
galeria@muzeumniepodleglosci.art.pl

Realizacja poligraficzna na zlecenie wydawcy
WPK. Piotr Walewski

Nakład: 200 egz.

Patronat
honorowy

Adam Struzik
Marszałek
Województwa
Mazowieckiego

Waldemar Pawlak
Prezes Zarządu Głównego
Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP

Organizatorzy

Muzeum Niepodległości w Warszawie oraz Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego
są jednostkami organizacyjnymi Samorządu Województwa Mazowieckiego

Patronat
medialny

Myśl Polska

ŻYCIE ŚRÓDMIEŚCIA

STOLICA

Partner

